

LIBRIS

We know
books

Cătălin-Gabriel BUTOI-PUȚ

**VULNERABILIZAREA
INSTITUȚIILOR DE RIPOSTĂ
ANTI-CRIMĂ PRIN RELAȚIONAREA
DINTRE CORUPȚIE
ȘI CRIMA TRANȘNAȚIONALĂ
ORGANIZATĂ**

CUPRINS

Cuvânt către cititori.....	9
Cuvântul autorului	13
Noțiuni, concepte, definiții	19
Corupția și criminalitatea oraganizată	29
Prevenirea și descoperirea actelor de corupție	41
Contracararea fenomenului de corupție.....	47
Implicațiile corupției asupra securității naționale	57
Crima organizată în contextul globalizării	67
Instituțiile implicate în combaterea criminalității organizate	71
Criminalitatea transfrontalieră	83
Libera circulație a persoanelor în condițiile actuale.....	105
Migrația ilegală	111
Combaterea fraudelor vamale	135
Frauda în transportul maritim	159
Traficul cu ființe umane	167
Abuzul și exploatarea sexuală a copiilor.....	205
Traficul de droguri	225
Infracțiunile informatice	263
Infracțiuni cu carduri bancare	303
Infracțiunile de spălare a banilor	337
CEC-urile de călătorie.....	373
Terorismul	383
Angajarea populației în prevenirea criminalității	479
Concluziile autorului	487
Bibliografie	505

LBRIS

We know
books

**NOTIUNI,
CONCEPTE,
DEFINITII**

Starea de securitate a națiunii

Definirea securității nu poate fi separată de percepția individuală ca expresie a stării de integritate fizică și psihică.

În planul vieții sociale expresia se aplică atât individului, prin securitatea individuală, cât și colectivităților, ca expresie a securității socio-organizărilor. Indiferent de tipul de subiect în chestiune, securitatea este sursa, expresia și consecința stării sale de integritate, înțelesul ei implicând sentimentul și certitudinea că valorile și interesele care-l definesc sunt protejate față de orice sursă de insecuritate.

Pornind de la definirea securității ca exprimare a dezideratului de a fi la adăpost de orice amenințare și pericol și, în aceeași măsură, de a fi protejat și apărat, în orizontul raționalității umane, securitatea devine operațională indiferent de subiectul față de care operează. În ceea ce privește abordarea de tip sistemic, în care statul este considerat subiectul principal, starea de securitate decurge îndeosebi din stabilitatea socială.

În literatura de specialitate definirea conceptelor de pericol, amenințare, risc și vulnerabilitate a fost abordată în cadrul diverselor teorii și abordări doctrinare a securității fără a genera o poziție unitară.

Pericolul poate fi definit în relație cu acțiunea sau inacțiunea care pusă în practică aduce prejudicii valorilor unei societăți, persoanelor sau bunurilor acestora. Fiind vorba de un pericol, sursa, adresa, scopul, obiectivele și efectele sunt de natură probabilă. Amenințarea, în schimb, are indicatori mult mai concreți, reprezentând o existență a unei intenții de a aduce un prejudiciu unei entități individuale sau statale. Din punct de vedere al securității naționale, analiza amenințării are în vedere procesul continuu de compilare și examinare a tuturor factorilor exogeni și endogeni ce pot aduce atingere actualei structuri a statului.

Reprezentanții Școlii de la Copenhaga au evidențiat că natura specifică a amenințărilor și amenințarea, în sine, pot fi înțelese numai în relație cu caracterul particular al obiectului de referință. Acțiunile sociale variază în funcție de cadrul în care se desfășoară acestea, iar pornind de la acest motiv, amenințările trebuie studiate în funcție de domeniul investigat, respectiv politic, economic, militar, social, de mediu etc.

Strategia de Securitate Națională a României, din anul 2001, definește noțiunea de vulnerabilitate drept: „stări de lucruri, procese sau fenomene din viața internă, care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente ori potențiale sau care favorizează apariția și dezvoltarea acestora”.

Aceiași document menționează că amenințările reprezintă „acele elemente, situații, sau condiții, interne sau externe, care pot afecta, prin natura lor, securitatea, generând efecte contrare sau de atingere a intereselor noastre fundamentale”. Privite în mod sistemic conceptele enumerate anterior se află întotdeauna într-un raport bine determinat.

Astfel, securitatea națională se poate asigura fie prin diminuarea vulnerabilităților, fie prin prevenirea sau reducerea amenințărilor. Aceasta determină orientarea strategiei de securitate națională care se poate concentra spre interior,

încercând să reducă vulnerabilitățile statului sau spre exterior alocând forțe și mijloace pentru a acționa în mod direct sau nu asupra surselor de amenințare.

Definirea conceptului de corupție¹

Datorită caracterului complex al corupției, abordarea științifică impune o analiză a acesteia ca pe un concept interdisciplinar, din perspective politice, sociologice, juridice și criminologice.

Una dintre cele mai importante și semnificative caracteristici ale fenomenului de corupție îl reprezintă dimensiunea sa politică. Privită ca un concept politologic, corupția se prezintă ca un abuz de autoritate, de putere a funcției politice, o abatere de la îndatoririle politice în scopuri personale.

Ideea de abuz de putere, respectiv, de autoritate, apare și în definirea conceptului de corupție din punct de vedere sociologic și juridic, numai că în acest caz, subiecții sunt oameni politici, iar scopurile urmărite au în vedere și obținerea unui anumit statut politic, și în final, a puterii politice.

Corupția nu reprezintă doar o infracțiune ci și un fenomen social și, ca atare, este expresia unor manifestări de descompunere morală și degradare spirituală. Acest fenomen reprezintă o problemă socială complexă ale cărei modalități de manifestare, consecințe sociale și căi de soluționare interesează opinia publică și nivelul instituționalizat al controlului social.

Pentru sociologi, corupția nu este reprezentată doar de infracțiunile prevăzute în legislație, ci înglobează acea rețea formală și informală de indivizi, grupuri și organizații între care există relații de complicitate, tănuire și acoperire reciprocă în scopul satisfacerii unor interese materiale, morale, publice sau private.

Corupția este expresia discrepanței dintre valorile social-culturale asumate de majoritatea unei societăți și acțiunile unor indivizi, sau a unor grupuri de indivizi, contrare acestora.

Din punct de vedere criminologic, corupția ar putea fi definită ca o formă de manifestare antisocială, o devianță comportamentală care se manifestă printr-un abuz de putere a unei persoane deținătoare a unei anumite poziții în structura societății care-i conferă calitatea de funcționar sau un anumit rol public sau prin utilizarea influențelor sau oferirea impresiei că se folosește de acestea pe lângă persoanele menționate, în vederea realizării pe căi ilicite a unor avantaje materiale, morale sau de altă natură pentru sine sau pentru alții.

Abordarea criminologică reține trei tipuri distincte cu privire la amploarea corupției: sistematică, sporadică și ocazională.

Corupția sistemică se manifestă atunci când piața paralelă ilegală a corupției se afirmă în plenitudinea sa și lovește în special niveluri instituționale până la veriga

¹ https://www.pna.ro/fapta_coruptie.xhtml

politică. Are loc astfel, constituirea într-o adevărată rețea ce atinge cote maxime pentru că, de fapt, corupția este inserată în multe și variate activități.

În ceea ce privește corupția sporadică aceasta este caracterizată de existența unor cazuri limitate zonal, cu un nivel scăzut de difuziune ce nu constituie o rețea, dar pot prezenta o evoluție în acest sens.

Corupția ocazională vizează zonele cu un număr ne semnificativ de cazuri.

În aceste cazuri avem de a face cu un singur act de corupție, lipsit, în mod evident, de capacitatea de a forma o rețea.

În doctrină se face o diferențiere între mica și marea corupție, prin care se subliniază atât amploarea cât și frecvența acestui fenomen. Astfel actele mărunte de corupție, sunt mai frecvente, implicând mai multe persoane dar și valori mai mici. Marea corupție este asociată atât funcționarilor de nivel înalt și factorilor de decizie majoră, și presupune o doză mai mare de confidențialitate și clandestinitate, având ca scop obținerea unor bogății considerabile.

Definirea juridică a conceptului de corupție este extrem de dificil, atât pe plan intern cât și internațional, datorită multiplelor forme de manifestare și modalități de înțelegere a fenomenului.

Privind conceptul de corupție, din punct de vedere normativ, pot fi identificate două abordări și sisteme de drept distincte. Unul din aceste sisteme incriminează ca infracțiune distinctă corupția, precum în cazul Franței sau al Italiei, referindu-se la o încălcare a normelor referitoare la îndatoririle funcționarului public, agenților economici sau persoanelor care efectuează diferite operațiuni financiar-bancare. Pentru alte sisteme de drept, noțiunea de corupție desemnează diferite acte sau fapte ilicite comise prin utilizarea abuzivă a puterii politice, administrative sau judecătorești în scopul obținerii unor avantaje personale de către agenți publici, dar și fapte care privesc alte forme de obținere a unor foloase necuvenite.

Această abordare se regăsește în sistemele de drept din Spania, Portugalia și Germania.

Este de reținut faptul că în majoritatea legislațiilor naționale, precum și în convențiile internaționale în domeniu, se evită definirea noțiunii de corupție, iar identificarea fenomenului are loc prin enumerarea faptelor și a subiecților incriminați.

Pe plan internațional s-a constatat o abordare mai eficientă privind combaterea fenomenului de corupție.

În acest context, ca un suport legal valoros apare Convenția penală cu privire la corupție, adoptată la 27 ianuarie 1999 de statele membre ale Consiliului European.

Acest demers pe plan internațional a reprezentat un punct de pornire important pentru dezvoltarea viitoare a legislației române în domeniul combaterii fenomenului de corupție.

În expunerea de motive se apreciază că eficacitatea luptei împotriva corupției se realizează printr-o cooperare internațională penală, rapidă și adaptată.

Astfel, necesitatea de a urma cu prioritate o politică penală comună tinde să protejeze societatea împotriva corupției, inclusiv prin adoptarea unei legislații și a măsurilor preventive adecvate, armonizate, de către statele semnatare ale Convenției.

Convenția definește actele de corupție, atât cea pasivă, cât și cea activă, evidențiindu-se corupția din sfera publică și corupția din sectorul privat, se nominalizează persoanele care pot avea calitatea de subiecți activ al actelor de corupție, inclusiv cetățenii străini, funcționari internaționali, membrii adunărilor parlamentare internaționale, judecătorii și agenții curților internaționale. Se mai stipulează incriminarea traficului de influență, atât în modalitatea primirii, solicitării sau acceptării ofertei sau promisiunii, cu titlu de remunerație, pentru a exercita o influență în luarea unei decizii, cât și în modalitatea propunerii, oferirii, direct sau indirect, a unui folos necuvenit persoanei care afirmă sau confirmă că este capabil să exercite o influență în luarea unei decizii de către agenții publici naționali.

Se mai prevede în Convenție incriminarea acțiunilor de spălare a veniturilor provenite din delict de corupție, fraudelor în contabilitate legate de corupție și răspunderea pentru comiterea faptelor în cauză și sancționarea celor vinovați. Totodată în această Convenție se prevede cooperarea în lupta cu corupția în plan național și internațional, inclusiv efectuarea măsurilor de colectare a probelor, aplicarea sechestrului, protecția celor care colaborează cu autoritățile în investigarea cazurilor de corupție și a martorilor, extrădarea și alte aspecte privind combaterea acestui fenomen infracțional.

Un element de noutate la acel moment se referă la responsabilitatea persoanei juridice.

Astfel în art. 18 al Convenției prevede că persoanele juridice pot fi ținute responsabile de infracțiuni de corupție activă, trafic de influență și de spălare a banilor, dacă acestea sunt comise în contul lor de către o persoană fizică ce acționează fie individual, fie în calitate de membru al unui organ al persoanei juridice, în cadrul căreia exercită atribuții de conducere referitoare la puterea de reprezentare a persoanei juridice.

Responsabilitatea persoanei juridice nu exclude urmărirea penală împotriva persoanei fizice autori, instigatori sau complici la infracțiunile menționate în Convenție.

Conceptul de criminalitate organizată²

Definirea noțiunii de criminalitate organizată reprezintă, în continuare o sursă de opinii divergente între specialiștii acestui domeniu. Ambiguitatea conceptului se manifestă atât pe plan terminologic, cât și sub aspectul caracteristicilor fenomenului și posibilitatea de individualizare a acestuia.

Fenomenul privit din punct de vedere politologic, este caracterizat ca o amenințare asimetrică la adresa securității naționale și regionale, ce include corupție,

² Aronescu L., *Crima organizată și traficul de persoane în România post-comunistă*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca 2010, p. 1-10.

violența fizică și intimidarea populației, subminarea bunăstării politice, economice și sociale a statului.

Criminalitatea organizată transfrontalieră se manifestă atunci când o organizație a cărei funcționare este apropiată de cea a unei întreprinderi internaționale, practicând o diviziune foarte avansată a sarcinilor, dispune de structuri ermetice compartimentate concepute în mod metodic și durabil și care se străduiește să realizeze un maxim de profit, prin comiterea de infracțiuni și participând la economia ilegală.

Urmând o analiză sociologică a fenomenului de organizație criminală se poate afirma că acestea funcționează pe baza unor reguli, norme, practici, coduri și au o anumită finalitate ilicită, în sensul că, întreaga activitate este destinată unor scopuri ilegale stabilite în prealabil.

Definirea conceptului juridic de crimă organizată a constituit o sursă de controverse, generate de diferențele de abordare a acestei probleme de către legiuitorii naționali.

Astfel, pe plan internațional, peste 120 de state, în sensul focalizării eforturilor pentru combaterea acestui fenomen, au semnat Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocoalele anexe.

Conștienți de amploarea criminalității organizate, care, odată cu încheierea Războiului Rece a luat proporții, precum și de faptul că eforturile naționale nu sunt suficiente pentru combaterea acestui fenomen, statele membre ale ONU au decis să-și concerteze acțiunile pentru stabilirea unor instrumente juridice care să fundamenteze cooperarea internațională și care să permită dinamizarea acțiunilor de detectare și combatere a criminalității organizate.

Unul din principalele obiective îl reprezintă armonizarea legislațiilor naționale ale statelor, astfel încât ceea ce este considerat ca fiind delict într-un stat să fie tratat ca atare și de către celelalte state.

Totodată, prin adoptarea sau modernizarea legislațiilor naționale, guvernele vor putea coopera între ele în vederea investigării și pedepsirii următoarelor tipuri de delikte: participarea la activitatea unui grup criminal organizat, spălarea banilor, corupția și, respectiv, obstrucționarea justiției.

În alineatul 1 al art. 2 din Convenție, noțiunea de grupare a criminalității organizate este definită ca fiind „un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia sau mai multor infracțiuni grave, sau infracțiuni prevăzute de prezenta Convenție, pentru a obține, direct sau indirect un avantaj financiar sau un alt avantaj material”.

În continuare, la literele b și c ale aceluiași articol, sunt precizate înțelesurile noțiunilor de „grup structurat” și „infracțiuni grave”.

Astfel, prin grup structurat se înțelege acel grup care nu este constituit la întâmplare, cu scopul de a comite o infracțiune, iar din punct de vedere organizațional, este alcătuită o ierarhie prestabilită între membrii săi.

Prin „infracțiuni grave”, codul penal ne desemnează acele infracțiuni pe care legea penală le incriminează și stabilește pentru ele o pedeapsă privativă de libertate al cărei maxim este de cinci ani sau mai mult.

O abordare similară cu privire la criminalitatea organizată o are și Uniunea Europeană, care în vederea defnirii acestui fenomen ia în considerare unsprezece caracteristici:

1. colaborarea a mai mult de două persoane;
2. fiecare cu propriile sarcini ce i-au fost distribuite;
3. pentru o perioadă prelungită sau nedeterminată de timp;
4. folosind o formă oarecare de disciplină și control;
5. suspecți de comiterea unei infracțiuni grave;
6. operând la nivel național;
7. folosind violența sau alte forme de intimidare;
8. uzând structuri comerciale sau alte tipuri de afaceri;
9. implicați în operațiuni de spălare a banilor;
10. exercitând influență în politică, economie, asupra mijloacelor de mass-media, administrație publică sau asupra autorităților judecătorești;
11. interesați de obținerea de profit și/sau putere.

Pentru ca un grup să aparțină crimei organizate cel puțin șase din caracteristicile enunțate anterior trebuie să se regăsească în specificul activității infracționale, dintre care obligatoriu cele vizând: colaborarea a mai mult de două persoane, suspiciunea referitoare la comiterea unor infracțiuni criminale grave și scopul declarat al obținerii de profit și/sau putere.

Strâns legată de conceptul de criminalitate organizată este noțiunea de economie subterană sau ascunsă.

Acest termen include o largă varietate de activități economice, care includ atât producția, consumul și distribuția de bunuri și servicii ilegale, care nu fac parte din estimarea produsului intern brut, cât și activitățile economice legale care nu sunt raportate fîscului și se sustrag impozitării.

Având în vedere legătura între economia subterană cu fenomenul criminalității organizate și al corupției, o componentă esențială o reprezintă reciclarea fondurilor obținute în urma activităților infracționale desfășurate.

Activitatea criminală de spălare a banilor murdari, este o activitate complexă care se desfășoară în principal în trei faze: producerea implicită de bogații, transformarea acestora în capital licit și reinvestirea sau replasarea mijloacelor financiare obținute în acest mod.

Sporirea efectelor spălării fondurilor obținute activități ilicite a fost generată de Globalizarea economică, în special prin intermediul mijloacelor informatice, a condus la contopirea piețelor financiare naționale într-un sistem mondial. Așadar, spălarea banilor este o infracțiune care, prin natura ei, se extinde peste granițele naționale ale statelor, ceea ce creează noi posibilități de plasare a veniturilor ilicite.

Spălarea de bani³ ca operațiune ilegală este strâns legată de traficul de droguri și alte forme de crimă organizată, terorism, evaziune fiscală ori criminalitatea guvernelor albe, respectiv a faptelor de corupție, care dau și specificitatea scopului final urmărit, respectiv: necesitatea investirii în economia legală a imenselor venituri obținute din comerțul ilicit cu droguri; justificarea veniturilor obținute ca urmare a evaziunii fiscale și fraudelor, în investiții; mascarea sumelor utilizate pentru mituirea funcționarilor guvernamentali, în scopul obținerii unor contracte profitabile, sau a sumelor obținute de acești funcționari; finanțarea secretă a partidelor politice; ascunderea surselor fondurilor financiare destinate comisioanelor ce se plătesc pentru câștigarea unor licitații sau pentru a masca profiturile deținătorilor de acțiuni din cadrul unei companii; mascarea împrumuturilor bancare pentru obiective neautorizate sau transferarea fondurilor corporației în contul personal.

Consecința cea mai directă a spălării banilor o constituie posibilitatea realizării interesului primordial de către reprezentanții organizațiilor criminale, dar și celor implicați în fenomenul corupției, de a dispune după bunul plac de veniturile realizate din infracțiunile pe care le comit, fără a putea fi trași la răspundere pentru activitățile lor ilicite.

Economia subterană⁴ și operațiunile de spălare a banilor afectează forța comunității financiare legale.

Sumele imense de bani supuse reciclării au o influență covârșitoare asupra corupției.

Moralitatea afacerilor decade, iar managerii și angajații instituțiilor financiare cad pradă marilor tentații.

De asemenea, sumele enorme pot corupe aproape orice reprezentant al autorității judiciare, politician sau funcționar public.

După cum am văzut anterior există o întrepătrundere, care poate cu fi delimitată cu greu, între fenomenul corupției și cel al criminalității organizate. De aceea, abordarea unuia dintre ele conduce implicit la celălalt, existența, etiologia lor, formele de manifestare evoluția și tendințele lor, precum și tactica și strategia de contracarare a acestora fiind aproximativ aceași.

Principala asemănare între corupție și crimă organizată o reprezintă manifestarea antisocială, parte componentă a fenomenului infracțional. Ambele constituie forme de comportament deviant, care presupune desfășurarea unor activități ilegale și imorale.

Privind cele două fenomene din perspectiva participanților la activități ilegale, putem remarca faptul că atât în cazul infracțiunilor specifice criminalității organizate, cât și unor forme de corupție, subiectul este calificat.

Prin urmare, în cazul unor forme de corupție se cere calitate de funcționar iar în cazul criminalității organizate, calitatea de membru al unei organizații criminale. De

³ Gafi – *Ce înseamnă spălarea de bani* – Ediție revizuită, Octombrie 2003.

⁴ Publisher: Presa Universitară Clujeană – *Corupția și economia subterană. Teorii și studii*. September 2017, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

asemenea, infracțiunile specifice corupției și criminalității organizate sunt comise întotdeauna cu intenție, și urmăresc obținerea unor foloase materiale sau servicii.

La nivel politic corupția sabotează politicile și programele care au drept țintă dezvoltarea statului, favorizând în contrapartidă dezvoltarea crimei organizate. În aceeași măsură, corupția autorităților este considerată un factor care a permis dezvoltarea fenomenului criminalității organizate, acestea completându-se reciproc prin aceea că organizarea grupărilor criminale a creat multiple oportunități care au avut ca finalitate coruperea funcționarilor publici și crearea premiselor de subminare a efortului depus de alți factori pentru combaterea acestui fenomen.

O altă similitudine între fenomenul de corupție și cel al crimei organizate îl reprezintă aspectul transnațional al acestora. Rețele criminale se extind dincolo de frontierele naționale, exploatând legăturile etnice, culturale și istorice peste tot în lume. Astfel activitățile infracționale specifice criminalității organizate transcend granițele naționale, iar infractorii deplasându-se cu ușurință în orice colț al lumii, fie pentru găsirea de noi zone de exploatare, fie pentru a scăpa de urmărirea penală.

Corupția dobândește valențe transnaționale prin relațiile realizate între agentul străin și funcționarul corupt autohton, care în schimbul unor valori își îndeplinește ori își încalcă îndatoririle legale, fie prin acte de corupție comise de funcționarii organizațiilor internaționale.